

LBRIS

We know
books

Sfântul Teofan Zăvorâtul

ABISUL ÎNȚELEPCIUNII
DUMNEZEIEȘTI

Traducere din limba rusă: diac. Denis Chiriac

EDITURA EGUMENITA

2023

Poți să te miști în formal în cele ale vieții, dar fără să ai viață. Poți să cunoști și să înțelegi tot Noul Testament pe de rost, și să nu ai Duhul dăruit de credința vie. Poți să îndeplinești cu strictețe toate canoanele Bisericii, și să nu ai Duhul Care animă, să nu ai viață duhovnicească. Ai putea să fii în deplină supunere față de păstori, fără să întâlnești îndrumarea care vine cu adevărat de la Duhul.

O viață cu adevărat duhovnicească se mișcă în toate aceste aspecte, dar nu este neapărat garantată de ele. Cu toții trăim în conformitate cu o ordine stabilită, dar unii sunt înduhovniciți, iar alții nu. Dintre doi creștini care vin la biserică, unul poate fi îmbunătățit, iar celălalt nu. De aceea, care este concluzia? Că litera ucide? Da, litera, forma, implică acest pericol pretutindeni. Când Duhul nu este în faptele noastre, aspectele exterioare nu valorează nimic.

Duhul fără credință și Taine nu vine, dar și acestea nu pot fi primite doar formal, fără implicare interioară. Toate aceste lucruri sunt adevărate, suntem asigurați de aceasta prin experiențele de pretutindeni, care sunt chiar sub ochii noștri. Uneori, nu putem înțelege cum și de ce se întâmplă. Domnul a făcut din nașterea și creșterea prin Duhul Sfânt o mare taină. Aceasta este voia Lui. Iar voia Lui este sfântă, dreaptă și bună. Avem o mare mângâiere în acest parcurs: *Căutați și veți afla* (Matei 7, 7)

CUPRINS

Căutare vitală.....	5
Misterul religiei	6
Alfa și Omega	6
Înnoirea lumii	7
Destinele lumii.....	8
Taina transfigurării universului.....	9
Natura sau Dumnezeu?	11
De ce te tulburi, suflete al meu?	13
Nimeni nu vine la Tatăl Meu decât prin Mine	15
Împărăția lui Hristos.....	16
Logica evenimentelor	17
Nestatornicia științei.....	18
Adevărata libertate	19
Nașterea lui Hristos	20
Întronarea Domnului în noi.....	25
Oricine este născut din Dumnezeu	27
nu săvârșește păcat	
Viața în și cu Dumnezeu	32
Dragostea față de Dumnezeu	37
Cine este „de-al nostru” și cine nu	40
Cercetarea Scripturilor	44
Unul dintre mijloacele de întoarcere	47
la Dumnezeu	
Calea spre cunoașterea dreptei credințe.....	48
Diversitatea confesiunilor	54
Învechirea și înnoirea duhovnicească	56

Împărăția lui Hristos	58
și împărăția acestei lumi	
Unde este sfârșitul învățaturii creștine?	63
Comuniunea bucuriei și a durerii	64
Chipul și asemănarea lui Dumnezeu	66
Săptămâna Lăsatului sec de brânză	69
Citirea Evangheliei	71
Întrebare și răspuns	72
Apostazia în ultimele zile ale lumii	76
Principalele trepte în urcușul minții către Dumnezeu	79
Sfârșitul lumii	84
Vedenia unui Bătrân	88
„Mostre” de satanism în minte	93
Mângâiere în suferință	94
Fiecare dintre noi are propria cruce de purtat	97
Un cuvânt de apărare	99
Chinurile iadului	106
Nevoia de a discerne duhurile	109
Totul pentru Dumnezeu și nimic pentru tine însuși	110
Lumina lui Hristos îi luminează pe toți	112
Învățătorul credinței și al iubirii	115
Tot creștinismul în câteva cuvinte	121
Rugăciunea în biserică	122
Îngerul păzitor	123
Persoana Domnului Iisus Hristos	126
Veștile Noului An	130
Înțelepciune umană și simplitate evanghelică	134
Unitatea duhovnicească	136
Natura predicării Evangheliei	138

O lecție de viață	141
Făgăduințele lui Dumnezeu	143
Dumnezeul veacului acestuia	145
Trăind în Duhul	150
Cum să avem încredere în Dumnezeu	152
Rătăcirea minții	153
Scopul creării omului	154
Sfântul adevăr	155
Să alegem bine	156
Puterea Sfintei Scripturi	157
Semnificația morții în iconomia lui Dumnezeu	158
Coborârea Sfântului Duh	162
Credința și fundamentele ei	165
Un moment de cotitură morală	166
Viața pentru comunitate	168
Concordanța dintre interior și exterior	169
Diferența dintre Vechiul Testament și Noul Testament	170

Traducere după originalul

Духовно-созерцательные размышления святителя Феофана,
Издательство «Домашняя беседа», Москва, 1877.

© Editura Egumenița pentru prezenta ediție

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
TEOFAN ZĂVORĂTUL, sfânt

Abisul înțelepciunii dumnezeiești / Sfântul Teofan
Zăvorătuț; trad. din lb. rusă: diac. Denis Chiriac. - Galați :
Egumenița, 2023
ISBN 978-606-550-502-5

2

Căutare vitală

Privește în jurul tău, și vei vedea că toată lumea caută. Însuși Apostolul a spus despre sine: „Eu alerg, mă grăbesc, mă străduiesc și caut”. Fără căutare, nu există viață. De ce se întâmplă așa? Din lipsa resimțită de firea noastră căzută, minut cu minut. Simțind un gol lăuntric, căutăm ceva, fără să vrem, ceva care să ne umple această lipsă. Acest sentiment este un stimulent pentru căutarea perpetuă. Ceea ce se caută este întotdeauna ceva cu care vrem să ne umplem golul, adică scopul suprem.

Așteptarea ca scopul acesta să fie cu adevărat capabil să ne împlinească sau să creeze niște expectative concrete, susține căutarea și efortul de a afla mijloace noi de a o împlini. Aceasta este forma comună de viață pentru toți oamenii care trăiesc pe pământ. Atât persoana care se ascunde într-un pustiu adânc, cât și cea care trăiește în plină deșertăciune, în privința acestui ciclu de viață lumească, sunt la fel. Diferența constă în conținut, în factorul excitant, în ce fel de sărăcie este resimțită, în mijloacele prin care se speră să se ajungă la rezultatul dorit, în scopul final, adică în ceea ce se speră să umple pustietatea resimțită.

Tot felul de căutători se perindă în fața ochilor noștri. Întrebare: Cine este pe drumul cel bun? Este cel care simte că își umple sărăcia prin modul său de a căuta, și, prin urmare, își găsește pacea în chiar căutarea sa. Cine face parte din această categorie, poate

fi recunoscut de oricine. Uimitoare este situația celor care nu încetează să-și simtă sărăcia duhovnicească și, în ciuda căutărilor zadarnice tot mai intense, nu-și schimbă cursul căutărilor nereușite, în pofida neîmplinirii palpabile, ci se gândesc: „Poate că va fi mai bine în viitor și voi găsi ceea ce caut”. Dar, întrucât toate fug înaintea lor ca ziua de mâine, ei caută neobosit; caută și nu găsesc niciodată. Și este imposibil să le explici acest lucru. Ce nenorocire!

Misterul religiei

Care este sarcina celor care se preocupă de mântuirea sufletului? De a-L avea pe Dumnezeu ca Dumnezeu al lor și de a fi conștienți că suntem ai Lui. A-L avea pe Dumnezeu ca Dumnezeu al tău, personal, este o latură a problemei care nu poate fi cultivată cu fermitate, decât dacă există o a doua latură, și anume conștiința de a fi al lui Dumnezeu sau asigurarea că, precum Îl ai pe Dumnezeu ca Dumnezeu al tău, așa și Dumnezeu te are pe tine ca pe un fiu de-al Său. Aceasta este esența unirii cu Dumnezeu și întregul mister al religiei.

Alfa și Omega

Se spune despre Domnul nostru, Care ne-a mântuit prin moartea Sa pe Cruce, că El este *Mielul înjunghiat de la întemeierea lumii* (cf. Apocalipsa 13, 8). Prin urmare, de la facerea lumii s-a avut în vedere moartea pe Cruce sau, altfel spus, crearea lumii s-a realizat cu idea Crucii.

Dacă istoria ulterioară a lumii și, mai ales, a omului reprezintă punerea în aplicare a planului care a stat la baza creării lumii, atunci trebuie să remarcăm că Crucea Domnului a reprezentat scopul istoriei de dinaintea ei și punctul de plecare pentru istoria care i-a urmat. Crucea Domnului constituie forța motrice a evenimentelor mondiale și, în același timp, punctul culminant al cursului timpului. Când va apărea pe cer semnul Fiului Omului, atunci va avea loc Judecata, stabilirea sorții oamenilor de pe pământ și începutul unei noi vieți.

Înnoirea lumii

Domnul, după învierea Sa, când li S-a arătat Apostolilor, a spus: *Datu-Mi-s-a toată puterea, în cer și pe pământ* (Matei 28, 18). De aici, înțelegem că principiile creștine au preluat controlul asupra lumii sau că puterile dumnezeiești restauratoare, în numele Dumnezeu-Omului, și-au început lucrarea în totalitatea creaturilor care au cerut răscumpărarea. Lumea a simțit acest lucru, a simțit că slobozirea sa din deșertăciune se realizează în ea și a început să suspine, precum a observat Apostolul inspirat de Dumnezeu (vezi Romani 8, 22).

Această restaurare are loc în mod invizibil pentru ochii noștri slabi, de aceea poate chiar să ne pară altfel. Or, lucrarea lui Dumnezeu nu este conformă presupunerilor noastre, ci potrivit planului Său. Va veni timpul când va apărea fapta reînnoită, deși nimeni nu se va aștepta; *Împărăția lui Dumnezeu nu va veni în chip văzut* (Luca 17, 20).

În Apocalipsă este prezentată cartea vieții, pecetluită cu șapte peceti, și s-a auzit un glas: *Cine este vrednic să deschidă cartea și să desfacă toate pecetile ei?* (Apocalipsa 5, 2). Răspunsul a fost: „Mielul lui Dumnezeu”, adică Domnul Iisus Hristos, răstignit pe Cruce. Mielul va desface pecete după pecete, iar fiecare deschidere a pecetii va fi însoțită de o nouă serie de evenimente (Apocalipsa 5, 6). Aceasta este o ilustrare vie a cuvântului Domnului: *Datu-Mi-s-a toată puterea* (Matei 28, 18).

Evenimentele se derulează la porunca Domnului și, prin urmare, toate duc spre Împărăția pe care El a întemeiat-o și o crește. Nu putem înțelege în ce măsură unele evenimente ale istoriei sunt relevante în acest scop, dacă nu cumva dimpotrivă. Or, este o certitudine faptul că toate sunt îndreptate în acest sens. Nu putem înțelege pe deplin acest lucru, deoarece conducerea lumii nu este grija noastră.

Treaba noastră este mântuirea pe calea pe care Domnul Dumnezeu ne-a dezvăluit-o și aici trebuie să se îndrepte toată preocuparea noastră. Precum lumea văzută este o taină, la fel și istoria evenimentelor rămâne un mister; ambele sunt ascunse de noi. Priviți, minunați-vă și slăviți mintea de nepătruns a lui Dumnezeu! Nu este, oare, mai bine să vă opriți din a formula propriile presupuneri și teorii? Atitudinea aceasta implică mai mult discernământ decât construirea unor teorii arbitrare.

Taina transfigurării universului

Apostolul susține că Domnul va împărăți, iar toți vrăjmașii Lui se vor supune la picioarele Lui. *Iar când toate vor fi supuse Lui, atunci și Fiul Însuși Se va supune Celui ce l-a supus Lui toate, ca Dumnezeu să fie toate în toți* (I Corinteni 15, 28). Aici se vorbește despre Hristos ca Dumnezeu-Omul, Răscumpărătorul celor căzuți și Mântuitorul celor pierduți.

Se precizează o anumită trăsătură a reînnoirii lumii, dar nu ne este clară esența ei. Nu înțelegem în ce va consta această supunere a Fiului, Care și acum face totul după voia Tatălui și nu poate proceda altfel, fiind de o ființă cu El. Este, de asemenea, de neînțeles ce înseamnă: *Dumnezeu să fie toate în toți* (I Corinteni 15, 28). Acest lucru implică, fără îndoială, lumina atotcuprinzătoare a bunătaților datorite tuturor fapturilor. Un gând încântător!

Dar cum rămâne cu iadul? Cum rămâne cu puterile necurate și cu bieții păcătoși osândiți? Sfântul Ioan Hristostom susține că ei vor fi la „marginea” lumii, dincolo de linia acelei lumi în care Dumnezeu va fi *toate în toți*. Și în iad Dumnezeu va fi *toate în toți*, dar numai că în putere și în adevăr, iar în rai va fi și în fericire.

Nemții, pe care dorim cu atâta sârguință să-i urmăm, interpretează altfel. Ei cred că subjugarea tuturor dușmanilor înseamnă că, în cele din urmă, și demonii vor înceta să se mai lupte cu Dumnezeu, se vor recunoaște învinși și se vor pocăi. Dacă, spun ei, demonii se vor pocăi, cu atât mai curând se vor pocăi

și păcătoșii. În consecință, păcatul și tot răul vor dispărea și va domni numai binele. Potrivit logicii lor, acesta este înțelesul expresiei: *Dumnezeu să fie toate în toți* (I Corinteni, 15, 28).

Potrivit lor, chiar dacă vor exista chinurile viitoare, acestea nu vor dura o veșnicie întreagă. Vor trece mii, milioane sau miliarde de ani, dar totuși va veni momentul când chinul se va sfârși. Toți vor fi curățiți și va urma o bucurie universală în rai. Ceea ce a fost trecut cu vederea aici, este faptul că supunerea vrăjmașului sub picioarele Domnului nu înseamnă o recunoaștere voluntară a autorității Cuceritorului, precum cere sensul pocăinței și al convertirii, ci doar încetarea capacității lor de a se împotrivi.

Vrăjmașii vor fi în continuare dispuși să lupte și vor scrâșni din dinți, dar nu vor putea face nimic. Demonii, care se războiesc cu Dumnezeu, nu pot lupta cu El nemijlocit, ci I se opun prin implicarea în păcatele oamenilor care ar trebui să fie ai lui Dumnezeu. Astfel, atâta timp cât vor exista oameni prin care își pot arăta dușmănia față de Dumnezeu, ei vor fi partea luptătoare. Or, când nu vor mai exista astfel de oameni, atunci opoziția lor va înceta și vor exista două tărâmurii: al celor care s-au dedicat în întregime lui Dumnezeu, în Domnul Iisus Hristos, și al demonilor, împreună cu oamenii îndrăciți prin lucrarea lor.

La sfârșitul lumii, cei dreپți vor merge la viața veșnică, dar păcătoșii înnebuniți vor merge la chinul veșnic, în comuniune cu demonii. Se va sfârși acest chin? Dacă răutatea și îndrăcirea vor sfârși, atunci și chinul poate lua sfârșit. Dar vor ajunge acestea să

dispară? Vom trăi și vom vedea... Totuși, înainte de aceasta, să credem că viața veșnică, la care vor merge cei dreپți, nu are sfârșit; și chinul veșnic, care îi amenință pe păcătoși, nu va avea sfârșit.

Nicio presupunere nu dovedește posibilitatea încetării împotrivirii satanei. Câte n-a văzut satana în căderea sa! Câte puteri ale lui Dumnezeu au fost descoperite! Cum a fost lovit de puterea Crucii Domnului! Cum această putere a risipit toate vicleniile și răutățile lui până în ziua de azi! Or, el rămâne în continuare neschimbat, se împotrivește neconținut; cu cât merge mai departe, cu atât se încăpățânează mai mult. Nu mai există nicio speranță ca el să se îndrepte! Și dacă nu există vreo nădejde pentru el, nu există nici pentru oamenii care au devenit ca și el, prin lucrarea sa. Așadar, iadul nu poate fi fără chinuri veșnice.

Natura sau Dumnezeu?

Intellectualii moderni, după ce au uitat de Dumnezeu, Creatorul și Ocrotitorul tuturor, fie prin structura lor morală, fie prin sistemul lor de raționamente particulare, derivă totul din natură. Vă puteți întreba: „Ce este natura?”. Ei bine, vi se va răspunde că este tot ceea ce vedeți. Ce este mai exact? Văd soarele, luna, stelele - aceasta este natura? Nu. Văd aer, apă, pământ - aceasta e natura? Nicidecum! Iarăși, nu? Ei bine, eu văd plante, animale, oameni - aceasta e natura? Nu. Atunci ce este natura? Ni se spune că trebuie să fie ceva invizibil, intangibil, care există în mijlocul totalității lucrurilor.

Dacă susținem că întreaga totalitate a lucrurilor constituie natura, atunci, întrucât nicio parte nu reprezintă natura în sine, natura însăși trebuie să fie considerată ca fiind ceva atotcuprinzător, omniprezent și nevăzut printre cele vizibile. Astfel, pozitivistii trebuie să admită, în mod voit sau nu, o contemplare foarte abstractă și ideală. Întrebați-i pe presupușii intelectuali din ziua de azi: „De ce este floarea aceasta așa?”. „Natura”, spun ei, „a aranjat lucrurile astfel”. „Și de ce este această fiară așa?”. „Natura a făcut să fie astfel”. „De ce este așa primăvara și altfel iarna?”. „Natura a hotărât astfel”. Și, orice i-ai întreba, ți se răspunde că așa a rânduit natura.

Așadar, natura face și aranjează totul. Și, deoarece aranjează tot ceea ce vedem în părți constitutive, nu poate fi nimic vizibil, ci natura a fost înaintea tuturor lucrurilor și precede totul, pentru a împlini totul. Punând toate acestea cap la cap, va trebui să recunoaștem că natura este ceva invizibil, intangibil, atotcuprinzător, preexistent și etern. Dacă ne imaginăm cât de măreață este lucrarea naturii, cum toate lucrurile sunt aranjate cu înțelepciune, va trebui să adăugăm la aceste proprietăți ale naturii faptul că este atotputernică, înțeleaptă, bună și dreaptă.

Cu alte cuvinte, natura va fi Dumnezeu, lucru pe care pozitivistii nu vor să îl înțeleagă și chiar se tem să îl pătrundă. În Evul Mediu, natura ca totalitate a lucrurilor se deosebea de natura ca formare a tuturor lucrurilor. Conform logicii lor, se pare că este imposibil să rămâi în sistemul de raționament cuprinzător cu ultimul argument.

Încercarea de a unifica aceste concepte difuze a început cu Kant și a fost continuată de Hegel. În zilele noastre, este la modă să gândim în termeni hegelieni, deși nu întotdeauna și în cuvinte hegeliene. Așa sunt vremurile... Singurul obiectiv urmărit este să ticluim ceva nou, iar la temeinicia raționamentelor lor nu se gândesc prea mult.

De ce te tulburi, suflete al meu?

Cel cunoaște limpede voia lui Dumnezeu și o împlinește cu conștiinciozitate, nici în gândurile ascunse ale inimii sale, nici în mișcările cele mai intime ale conștiinței sale nu se poate auzi muștră, nu numai pentru fărădelege, ci și pentru orice neglijență în împlinirea ei. Acesta este adevăratul caracter al râvnii de a-I plăcea lui Dumnezeu, care nu-l poate lăsa pe om în pace, atâta timp cât conștiința semnalează că în cuvinte, fapte și gânduri s-a admis ceva care poate fi considerat neplăcut lui Dumnezeu.

În acest din urmă caz, conștiința se grăbește să depășească această separare dintre ea și Dumnezeu, într-un mod stabilit de Dumnezeu, și își hrănește din nou convingerea liniștitoare că Dumnezeu este Dumnezeu ei. Cu cât faptele sunt mai mult în armonie cu voia lui Dumnezeu, cu cât sunt mai statornice, cu atât mai puternică și mai profundă devine această mărturie lăuntrică. Primul aspect vine din partea omului și, fiind o faptă proprie lui, este ușor de înțeles și de gestionat. Dar cum putem fi siguri că Dumnezeu ne vede ca pe ai Săi?

În momentul în care omul începe să-L aibă în viața sa pe Dumnezeu, în conștiința sa se naște mărturia că și Dumnezeu îl vede ca pe un fiu de-al Său. Dumnezeu este omniprezent și are o privire binevoitoare asupra sufletelor care caută să Îi împlinească voia cu râvnă. Această atitudine reflectată în suflet îi dă de înțeles omului că este bineplăcut și înfiat de Dumnezeu, că a devenit al Lui. De aici rezultă că, pe măsură ce omul se ostenește de dragul lui Dumnezeu în prima parte, a doua parte crește și ea. Dar nu ca o consecință a ei, ci ca o putere egală, cooperantă, deși este sigur că nu intră în suflet fără prima.

Ele se combină și se nasc în același moment, iar atunci când apar, arată nașterea omului interior. De ce este așa? Pentru că nici măcar râvna pentru Dumnezeu nu poate avea un început activ fără influența și ajutorul Lui. Sufletul știe acest lucru și, în această cunoaștere, realizează că, pentru râvna sa, este primit și tratat de Dumnezeu ca un copil de-al Său. Aceasta este sămânța vieții duhovnicești! Dar, pentru că se bazează pe principii atât de înalte, sufletul nu se tru-fește, ci se adâncește tot mai mult în smerenie, până la o umilință profundă sau o conștiință deplină că omul, prin sine însuși, este nimic. Aceasta este taina adevăratei vieți în Dumnezeu!

Nimeni nu vine la Tatăl Meu decât prin Mine (Ioan 14, 6)

Este uimitor cum se poate gândi un om să se apropie de Dumnezeu în orice alt mod! Dacă, pentru ca Dumnezeu să primească un om în fața Sa, este nevoie doar de corectarea modului de gândire, atunci naturaliștii, după ce au furat din creștinism noțiuni sănătoase despre toate și le prezintă ca fiind ale lor, ar putea părea totuși că au o oarecare dreptate. Or, pentru aceasta este necesară schimbarea completă a întregii structuri interne, duhovnicești, și aceasta nu se poate face doar prin definirea de noțiuni.

Este nevoie de har, harul implică bunăvoință, iar bunăvoința nu poate fi câștigată prin altceva decât prin credința în Domnul Iisus Hristos. Din nou, primirea harului, care transformă toate în om, este posibilă doar într-un mod stabilit de Dumnezeu Însuși. Omul nu poate ajunge singur la el. Cheile tezaurului lui Dumnezeu sunt deținute de Dumnezeu Însuși și niciun om, oricât de inteligent ar fi, nu le poate falsifica.

Poate că alții ar putea să o facă după ce o văd, dar, pentru a o vedea, trebuie să meargă până la capăt cu Dumnezeu, conform creștinismului adevărat. Cine a trecut prin experiența aceasta, nu se va mai întoarce la naturalism. Dacă se întoarce, uită tot ce a văzut și a trăit acolo. Este voia lui Dumnezeu ca drumul care duce la El să fie ținut ascuns de înțelepții acestui veac, pentru ca, în acest caz, să nu fim călăuziți de o minte lăudăroasă, ci de o credință smerită.